Силабус курсу Загальна психологія
Емоції і воля
2020- 2021 навчального року

Назва курсу	**Основи спеціальної психології**
Адреса викладання курсу	https://us04web.zoom.us/j/2375826348?pwd=ajg1S1FZZURJNHVMMmZQNnQvRnZvdz09 Ідентифікатор: 237 582 6348 Код доступу: 1SxR31
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра психології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Для студентів спеціальності 053-психологія
Викладачі курсу	Кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Гребінь Наталія Валеріївна
Контактна інформація викладачів	Mob.: 095 224 18 05 e-mail : grebentasya@meta.ua
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю), https://us04web.zoom.us/j/2375826348?pwd=ajg1S1FZZURJNHVMMmZQNnQvRnZvdz09 Ідентифікатор: 237 582 6348 Код доступу: 1SxR31
Сторінка курсу	Курс представлено к електронному освітньому середовищі Moodle http://e-learning.lnu.edu.ua/ Матеріали на сайті кафедри психології - https://filos.lnu.edu.ua/department/psyholohiji https://filos.lnu.edu.ua/department/psyholohiji
Інформація про курс	Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, про основні концептуальні підходи до розуміння та вивчення емоційно-вольової сфери особистості, про специфічні характеристики базових емоцій та їх функціональне значення у життєдіяльності людини, про вольову діяльність та вольову регуляцію. Отримані знання допоможуть студентам більш цілісно та глибоко аналізувати різнобічні аспекти розвитку особистості, а також міжособистісних взаємин. Тому у курсі представлено огляд теорій та класифікацій емоційної та вольової сфери, розглянуто з точки зору диференційної теорії емоцій базові емоції, проаналізовано почуття, емоційні стани та інші афективні вияви, а також акцентовано на методах психологічної діагностики емоційної та вольової сфери.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Загальна психологія» є нормативною дисципліною, яка викладається в 3 семестрі в обсязі 3,5 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою вивчення нормативної дисципліни «Загальна психологія» є розглянути специфічні особливості афективної та вольової сфери особистості з позиції сучасної психології, ознайомити студентів з різноманітними підходами до вивчення емоцій та волі, а також із механізмами емоційно-вольової регуляції. Загальні компетентності: ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

	Спеціальні компетентності: СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел. СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій. СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження. СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації. СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
Література для вивчення дисципліни	**Методичне забезпечення** 1. Гребінь Н.В.. Програма лекційних та практичних занять з дисципліни „Загальна психологія. Емоції і Воля”. Для студентів спеціальності „Психологія” денної форми навчання. **Основна література** 1. Джеймс У. Что такое эмоция? // Психология эмоций. Тексты / под ред. В. Вилюнас, Ю. Гиппенрейтер. - М.: Изд-во МГУ, 1993. – С. 89-96. 2. Иванников В. А. Психологические механизмы регуляции воли. – М., 1991. 3. Изард К.Э. Психология эмоций / К. Э. Изард ; [перев. с англ.]. – СПб. : Издательство «Питер», 1999. – 464 с. 4. Ильин Е. П. Эмоции и чувства. - СПб: Питер, 2001. - 752 с. 5. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. – СПб. – Питер, 2006. 6. Макдауголл У. Различие эмоций и чувства // Психология эмоций. Тексты / под ред. В. Вилюнас, Ю. Гиппенрейтер. - М.: Изд-во МГУ, 1993. – С. 107-113. 7. Психологія : підруч. для студ. Вищ. Навч. Закл. / Т. Б. Партико, С.Л. Грабовська, А.О. Вовк та ін..; за аг. Ред.. Т.Б. Партико. – К. : ІнЮре, 2014. – 664с. 8. Рогов Е.И. Эмоции и воля. – М., 1999. 9. Экман П. Психология эмоций. Я знаю, что ты чувствуешь / П. Экман; [пер. с англ.]. – [2-е изд.]. –СПб.: Питер, 2010. – 334 с. **Допоміжна література** 1. Акиндинова И. А., Баканова А. А. Эмоциональное выгорание в профессиональной деятельности педагога : проявления и профилактика / И. А. Акиндинова, А. А. Баканова // Педагогические вести. – 2003. – № 5. – С. 34–42. 2. Андрух І. В. Фактори, що впливають на формування феномену «емоційного вигоряння» / І. В. Андрух // Проблеми екстремальної та кризової психології : збірник наукових праць. Вип. 12. частина 1. – Х. : НУЦЗУ. 2012. – С. 22–29. 3. Бойко В.В. Энергия эмоций / В.В. Бойко. – СПб. : Питер, 2004. – 474 с. 4. Бреслав Г.М. Психология эмоций / Г.М. Бреслав. – М. : Смысл: Издательский центр "Академия", 2006. – 544 с. 5. Василишина Т.В. Емпатійні здібності вчителів: психологічний аспект / Т.В. Василишина // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – № 4. – С. 37-38. 6. Водопьянова Н. Е. Синдром психического выгорания в коммуникативных профессиях / Н. Е. Водопьянова // Психология здоровья. – 2000. – 463 с. 7. Гозман Л.Я. Психология эмоциональных отношений. – М., 1987. 8. Городовіченко В. М. Емоційне вигорання-плата за співчуття / В.М. Городовіченко // Медсестринство. №3, 2013. –С. 30-33.

9. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект / Д. Гоулман; пер. с англ. А.П. Исаевой. - М.: АСТ: АСТ МОСКВА; Владимир: ВКТ, 2009. - 478Гоулман Д. Эмоциональное лидерство: Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / ДэниелГоулман, Ричард Бояцис, Энни Макки ; [пер. с англ.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 301 с.
10. Дарвин Ч. Выражение эмоций у человека и животных // Психология мотивации и эмоций / под ред. Ю. Гиппенрейтер, М. Фаликман. – М.: ЧеРо, 2002. – С.122-134.
11. Дацунова С. Подолання синдрому емоційного вигорання / С. Дацунова // Психолог. – 2009. – № 1. – С. 9–11.
12. Дьяченко М. И. О подходах к изучению эмоциональной устойчивости [Электронный ресурс] / Дьяченко М. И., Пономаренко В.А. // Вопросы психологии. – 1990. – №1. – С. 106-112.
13. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. - 328 с.
14. Кириленко Т.С. Психологія: емоційна сфера особистості / Т.С. Кириленко. – К. : Либідь, 2007. –256 с.
15. Крейдун Н.П. Зімовін О.І. Гендерні особливості вольової сфери особистості / Н.П. Крейдун, О.І. Зімовін // Вісник Харківського національного університету. Серія Психологія. – 2011. -№937. – С. 155-158.
16. Кристал Г. Аффективная толерантность / Г. Кристал // Журнал практической психологии и психоанализа – 2001. – №4. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http:// psyjournal.ru/
17. Лабунская В. А. Опознание эмоциональных состояний по мимике // Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. — Л., 1978. — Вып. 4. — С. 40-46.
18. Ларіна Т. О. Роль життєстійкості в оптимізації самоздійснення особистості / Т. О. Ларіна // Наук. студ. із соц. та політ. психол.: зб. статей / НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології; редкол. С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський та ін. – К.: Міленіум, 2010. – Вип. 24 (27). – 302 с. – С. 137–141.
19. Либина А. В. Совладающий интеллект : человек в сложной жизненной ситуации / А. В. Либина. – М. : Эксмо, 2008. – 400 с.
20. Макарушкина М.Л., Эйдман Е.В., Иванников В.А. Проблема воли в зарубежной психологии. //Вопросы психологии. 1988. №3.С.145-152.
21. Роменець В.А. Психологія творчості. – Київ: «Либідь». – 2001
22. Рубштейн Н. Тренинг управления эмоциями. 42 простых упражнения, которые научат вас справляться с ревностью, обидой или страхом. И радоваться жизни! / Нина Рубштейн. – М.: Эксмо, 2008. –256 с.
23. Селиванов В. И. Избранные психологические произведения: воля, её развитие и воспитание / В. И. Селиванов. — Рязань : Изд. Рязанского гос. пед. Института, 1992. — 572 с.
24. Симонов П. В. Эмоциональный мозг. Физиология. Нейроанатомия.
25. Сандомирский М. Е. Защита от стресса. Физиологически-ориентированный подход к решению психологических проблем (Метод Ретри). – М.: Из-во Института Психотерапии, 2001. – 336 с.
26. Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования /[под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова]. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2004. – 176 с.
27. Стивен Дж. Стейн. Преимущества EQ: Эмоциональный интеллект и ваши успехи / Стивен Дж. Стейн, Говард И. Бук. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. –384 с.
28. Фромм Э. Психология эмоциональных отношений // Исследование природы любви. – М., 1987
29. Ходоров Джоан. Танцевальная терапия и глубинная психология: движущее воображение ; [пер.с англ.]. – М. : «Когито-Центр», 2009. – 221 с.
30. Чумаков М.В. Эмоционально-волевая регуляция деятельности в социальном взаимодействии: Автореф. дис. … д. психол. н. – Ярославль, 2007 . - 21 с.
31. Чумаков М.В. Диагностика волевых особенностей личности// Вопр. психол. 2006. №1. С. 169-178.
32. Чхартишвили Ш.Н. Проблема воли в психологии// Вопросы психологии. 1967. №4. С. 72-81.
33. Шамлян К. Вольові якості в структурі особистості та проблема виховання у вищій школі / К. Шамлян // Педагогіка та

	психологія професійної освіти. -2012. -№6.. – С. 172-180.
	34. Щербатых Ю.В. Психология стресса и методы коррекции / Ю.В. Щербатых. – СПб. : Питер, 2006. – 256 с.
	35. Яковлева Е. Л. Эмоциональные механизмы личностного и творческого развития / Е. Л. Яковлева // Вопр. психол. – 1997. – № 4. – С. 20–27.
	36. Bar-On R. Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory / R. Bar-On / J.D.A. Parker (eds.) // Hand book of emotional intelligence. San Francisco : Jossey-Bass, 2000. –P. 363–388.
	37. Buck R. Motivation emotion and cognition : A developmental-interactionist view / R. Buck / Strongman K.T. (ed.) // International review of studies on emotion. – Chichester : Wiley, 1991. – V.1. – P. 101–142.
	38. Plutchik R. TheEmotions: Facts, theoriesand a new model. NewYork: RandomHouse, 1962. -276 p.

Тривалість курсу	105 год.
Обсяг курсу	48 годин аудиторних занять. З них 16 годин лекцій, 42 годин практичних занять та 57 годин самостійної роботи
Очікувані результати навчання	В результаті вивчення даного курсу студент повинен **знати:** • теоретичні підходи до емоційно-вольової сфери людини; • специфічні особливості базових емоцій та емоційних станів, їхню роль та значення у виживанні біологічного виду та індивіда, предиктори виникнення емоцій; • індивідуальні відмінності емоційної сфери людини, зокрема, емоційні характеристики, тенденції вікових змін емоційної сфери, статеві та гендерні особливості переживання та експресії емоцій, почуттів та емоційних станів; • особливості перебігу вольової діяльності людини; • психологічні механізми вольової регуляції; • специфіку діагностики емоційно-вольової сфери особистості. **вміти:** • працювати з науковою літературою; • вступати з доповідями, у наукових дискусіях щодо різних виявів емоційно-вольової сфери особистості; • розрізняти специфічні особливості емоцій, почуттів, емоційних станів, емоційних характеристик людини; Програмні результати: ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв’язання. ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань. ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги. ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження. ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки. ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців. ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров’я (власного й оточення).

Ключові слова	Емоції, почуття, переживання, емоційні стани, емоційний тон відчуття, емоційне реагування, воля, вольові якості, вольовий акт
Формат курсу	онлайн
	Проведення лекцій, практичних робіт та консультації для кращого розуміння тем
Теми	Подано у формі СХЕМИ КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	іспит в кінці семестру тестовий
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін: загальна психологія (психологія особистості), вступ до спеціальності, достатніх для сприйняття категоріального апарату та розуміння джерел з курсу «Основи спеціальної психології».
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, проектно-орієнтоване навчання, дискусія
Необхідне обладнання	Мультимедійний проектор, компьютер, динаміки
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. • практичні заняття : 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів -20 • практичні роботи- 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів - 20 • контрольні заміри (модулі): 10% семестрової оцінки; максимальна кількість балів - 10 • іспит: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50 Підсумкова максимальна кількість балів 100
Питання до екзамену.	1. Визначення емоцій та почуттів; специфічні ознаки та властивості емоцій та почуттів. 2. Функціональне значення емоцій та почуттів у житті людини. 3. Значення емоцій з точки зору еволюції. 4. Функції емоцій. 5. Роль емоцій в когнітивних процесах та творчості. 6. Роль емоцій у педагогічному процесі. 7. Теорії пояснення взаємозв'язку емоційних та органічних процесів. 8. Еволюційна теорія Ч. Дарвіна 9. Психоорганічні теорії емоцій (Периферійна теорія Джеймса-Ланге, теорія Кенона-Барда; асоціативна теорія В.Вундта). 10. Теорії пояснення взаємозв'язку емоційних та пізнавальних процесів. 11. Теорія когнітивного дисонансу Л. Фестінгера. 12. Когнітивно-фізіологічна теорія С. Шехтера. 13. Пізнавальна теорія М. Арнольд- Р. Лазаруса. 14. Інформаційна теорія П. Сімонова. 15. Теорії пояснення взаємозв'язку емоційних процесів та глибинної психічної сфери. Психоаналітична теорія емоцій (З. Фройд, Д. Раппопорт). 16. Судинна теорія вираження емоцій І. Уейнбаума, її модифікація. 17. Біологічна теорія емоцій П. Анохіна. 18. Фрустраційна теорія емоцій. 19. Теорія диференційних емоцій К. Ізарда. 20. Психофізіологічні основи емоцій та почуттів. 21. Анатомо-физиологическая теория эмоций Дж. Грэя. 22. Класифікації емоцій та почуттів.

	23. Характеристика окремих видів фундаментальних емоції (інтерес, радість, здивування, гнів, відраза, презирство, страх, сором, сум, провина). Загальний опис емоції, активатори емоції, мімічне вираження емоцій, імпресія емоцій, соціалізація емоції, зв'язок емоції з іншими переживаннями, індивідуальні, культурні відмінності у переживанні та вираженні емоції. 24. Характеристика емоційних станів як форм переживань людини (емоційний тон відчуттів, настрій, пристрасть, екстаз, афект, натхнення, тривога, апатія, фрустрація, агресія (афективний компонент), депресія, емоційне вигорання, емпатія, стрес). 25. Емоційні характеристики людини. Емоційна збудливість, емоційна чутливість, емоційна лабільність, емоційна стійкість, емоційний інтелект. 26. Тенденції вікових змін емоційної сфери (емоційна сфера немовлят, дошкільнят, молодших школярів, підлітків, юнаків; вікова динаміка емоцій у зрілому віці; емоційні особливості осіб похилого віку. 27. Статеві та гендерні особливості емоційної сфери. 28. Загальне поняття про вольову діяльність. 29. Функції волі . 30. Історія вчень про волю. 31. Вольові дії людини, етапи вольових дій. 32. Проаналізувати волю як механізм подолання перешкод (за П.В. Сімоновим). 33. Проаналізувати волю як свідомий рівень регуляції поведінки і діяльності (за В.І. Селівановим). 34. Проаналізувати волю як довільне створення спонуки до дії (за В.А. Іванніковим). 35. Вольова регуляція поведінки (за Є.П. Ільїним.) 36. Психологічні механізми вольової регуляції. 37. Вольові якості особистості. 38. Розвиток сили волі. 39. Методи та методики дослідження емоційно-почуттєвих процесів та індивідуальних особливостей емоційно-почуттєвої сфери. 40. Методи та методики дослідження вольових процесів та індивідуальних особливостей вольової сфери.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Схема курсу

Тиж. / дата / год.-	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література. Ресурси в інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
1 тиж.		Практична робота Виконання практичної	• Робсон Д. Мбукі-мвукі: Емоції, які не мають назви в нашій мові [http://www.bbc.com/ukrainian/vert-cap-38773137] • Вайнер Е. Темний секрет щастя, яким володіють мешканці Бутану [http://www.bbc.com/ukrainian/vert_tra/2015/12/151224_vert_tra_bhutans_dark_secret_to_happiness_vp]	4 год;	

		роботи «мої емоції», аналіз наукових публікацій	• Вайнер Е. Нація, яка любить сумувати [http://www.bbc.com/ukrainian/vert-cap-38161263] • Робсон Д. Життя без емоцій [http://www.bbc.com/ukrainian/vert_fut/2015/08/150826_vert_fut_live_without_emotions_vp] • Резерфорд А. Зачем люди научились плакать [http://www.bbc.com/russian/verticals/vert_fut/2016/06/160615_vert_fut_everything_about_crying] • Геддес Л. Так ли плохо быть по-британски сдержанным? [http://www.bbc.com/russian/uk/2016/06/160608_vert_fut_is_being_reserved_such_a_bad_thing		
1 тиж 4.09	**Тема 1. Поняття про емоційно-почуттєву сферу** Визначення емоцій та почуттів, їхні специфічні ознаки та властивості. Розуміння емоцій у вузькому та широкому контексті. Основні відмінності емоцій від почуттів. Функціональне значення емоцій та почуттів в житті людини: значення емоцій з точки зору еволюції; функції емоцій; роль емоцій в когнітивних процесах та творчості; значення емоцій у педагогічному процесі. Методи дослідження афективної сфери.	Лекція, презентація до лекції	1. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб.: Питер, 2001. - С. 13-17; 99-129; 437-454. 2. Изард К. Психология эмоций / К. Изард. – СПб.: Питер,1999. – С.15-59, 74-89. 3. Макдауголл У. Различие эмоций и чувства // Психология эмоций. Тексты / под ред. В. Вилюнас, Ю. Гиппенрейтер. - М.: Изд-во МГУ, 1993. – С. 107-113. 4. Психологія : підруч. для студ. Вищ. Навч. Закл. / Т. Б. Партико, С.Л. Грабовська, А.О. Вовк та ін..; за заг. Ред.. Т.Б. Партико. – К. : ІнЮре, 2014. – С.535-538. 5. Рейковский Я. Экспериментальная психология эмоций. — М., 1979. 6. Шадриков В.Д. Введение в психологию: эмоции и чувства / В.Д. Шадриков. – М.: Логос, 2002. С. 5-14.	2 год 1. Побудуйте схему взаємозв'язку психології емоцій і волі з іншими галузями психології. Поясність взаємозв'язки (завдання для групової роботи). 2. Дати визначення категоріям «емоції» (у широкому та вузькому сенсі) та «почуття». Розмежувати поняття за допомогою означення специфічних ознак. 3. Проаналізувати функціональне значення емоцій та почуттів в житті людини. Роль емоційної сфери у виживанні та розвитку людини як біологічного виду. 4. Розкрити Взаємозв'язок емоційної та пізнавальної сфери. Роль емоцій у когнітивних процесах та процесах творчості. Навести приклади. 5. Проаналізувати	Завдання до практичних занять 16.09 та 23.09

				значення емоцій у педагогічному процесі. Навести приклади. 6. Проаналізувати методи та методики дослідження афективної сфери. 6.1.Фізіологічні показники у діагностиці емоційної сфери. Методика П. Екмана та У. Фрізена FACS {Facial Action Coding System) – система кодування мязів обличчя. Проективні методики дослідження емоційної сфери. Стандатизовані тести	
2 тиж 3 тиж	**Тема 1. Поняття про емоційно-почуттєву сферу**	Практичне заняття, опитування, презентація, групова робота, Аналіз наукових джерел		4 год	
3 тиж 18.09	**Тема 2. Теорії емоцій та почуттів, які пояснюють механізми їхнього виникнення** Теорії пояснення взаємозв'язку емоційних та органічних процесів: еволюційна теорія	Лекція, презентація до лекціїї	1. Блум Ф., Лейзерсон А. Хофстедтер Л. Мозг, разум и поведение. М.: Мир, 1988. – С.126-129. 2. Дарвин Ч. Выражение эмоций у человека и животных // Психология мотивации и эмоций / под ред. Ю. Гиппенрейтер, М. Фаликман. – М.: ЧеРо, 2002. – С.122-134. 3. Изард К. Психология эмоций / К. Изард. – СПб.: Питер,1999. – С.41-67. 4. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб.: Питер, 2001. - С. 66-98. 5. Психологія : підруч. для студ. Вищ. Навч. Закл. / Т. Б. Партико, С.Л. Грабовська, А.О. Вовк та ін..; за заг. Ред.. Т.Б. Партико. – К. : ІнЮре, 2014. – С.539-542. 6. Рейковский Я Экспериментальная психология эмоций. М.: Прогресс, 1979. - С.322-327.	2 год 1. Прокоментуйте суть біологічної доцільності емоцій в працях Ч. Дарвіна «Вираження емоцій у людини та тварини», «Пристрасті душі». 2. Проаналізувати	Завдання до практичних занять 30.09 та 7.10

	Ч. Дарвіна; психоорганічні теорії емоцій (Переферійна теорія Джеймса-Ланге, теорія Кенона-Барда; асоціативна теорія В.Вундта). Теорії пояснення взаємозв'язку емоційних та пізнавальних процесів: теорія когнітивного дисонансу Л. Фестінгера, когнітивно-фізіологічна теорія С. Шехтера, пізнавальна теорія М. Арнольд- Р. Лазаруса; інформаційна теорія П. Сімонова. Теорії пояснення взаємозв'язку емоційних процесів та глибинної психічної сфери: психоаналітична теорія емоцій (З. Фройд, Д. Раппопорт). Судинна теорія вираження емоцій І. Уейнбаума, її модифікація. Біологічна теорія емоцій П. Анохіна. Фрустраційна теорія емоцій. Теорія		7. Симонов П.В. Эмоциональный мозг / П.В. Симонов. – М.: Наука, 1981. – С.19-55. 8. Симонов П.В. Информационная теория эмоций // Психология эмоций. Тексты / под ред. В. Вилюнас, Ю. Гиппенрейтер. - М.: Изд-во МГУ, 1993. – С. 188-195.	периферійну теорію У. Джеймса та К.Г. Ланге. 3. Критика теорії Джеймса-Ланге У.Кеноном. Таламічна теорія Кенона-Барда. 4. Асоціативна теорія емоцій В. Вундта 5. Прокоментувати теорії пояснення взаємозв'язку емоційних та пізнавальних процесів: теорія когнітивного дисонансу Л. Фестінгера, когнітивно-фізіологічна теорія С. Шехтера, пізнавальна теорія М. Арнольд- Р. Лазаруса; інформаційна теорія П. Сімонова. 6. Психоаналітична теорія емоцій (З. Фройд, Д. Раппопорт). 7. Судинна теорія вираження емоцій І. Уейнбаума, її модифікація Р. Зайонцом. 8. Біологічна теорія емоцій П. Анохіна.	

	диференційних емоцій К. Ізарда. Психофізіологічні основи емоцій та почуттів			9. Фрустраційна теорія емоцій. 10. Теорія диференційних емоцій К. Ізарда. 11. Психофізіологічні основи емоцій та почуттів (анатомічні структури головного мозку, рефлекторні механізми виникнення емоцій, емоції і гормональна система, анатомо-фізіологічна теорія Дж. Грея).	
4 тиж 5 тиж.	**Тема 2. Теорії емоцій та почуттів, які пояснюють механізми їхнього виникнення**	Практичне заняття, опитування, презентація, групова робота, Аналіз наукових джерел		4 год	
2.10 5 тиж	**Тема 3. Види емоцій та почуттів, характеристика окремих видів емоцій та почуттів** Класифікації емоцій та почуттів: за рівнем організації; за знаком (або забарвленістю); за характером впливу на життєдіяльність; за ступенем розвитку емоцій (або за структурою);	Лекція, презентація до лекції	1. Изард К. Психология эмоций / К. Изард. – СПб.: Питер,1999. – С.139-200; С. 297-338. 2. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб.: Питер, 2001. - С. 66-98. 3. Литвинова В.Я. Коцарь А.В. Анализ понятия «Любовь». Теоретические и эмпирические направления. / В.Я. Литвинова, А. В. Коцарь // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серыя Психологычны науки. – Випуск 1. Т.1. 2015. – С. 42-46. 4. Психологія : підруч. для студ. Вищ. Навч. Закл. / Т. Б. Партико, С.Л. Грабовська, А.О. Вовк та ін..; за заг. Ред.. Т.Б. Партико. – К. : ІнЮре, 2014. – С.542-549.	2 год **Тема 3. Види емоцій та почуттів, характеристика окремих видів емоцій та почуттів (початок….)** Завдання для групової роботи: проаналізуйте окремі види фундаментальних емоцій, таких як інтерес, радість, здивування, гнів, відраза, презирство, страх, сором, сум, провина за нижче наведеною схемою та	Завдання до практичних занять 14.10 та 21.10

	залежно від потреб та цілей діяльності. Характеристика окремих видів фундаментальних емоції (початок).			наведіть ПРИКЛАДИ переживання емоції з власного життя (або відомі вам приклади переживання емоцій з життя інших людей): Схема характеристики фундаментальної емоції: Характеристики емоції; Функціональне значення емоції; Активатори емоції; Мімічний патерн вираження емоції (експресія); Фізіологічні прояви емоції; Суб'єктивне переживання емоції (імпресія); Взаємозв'язки емоції з іншими базовими емоціями.	
6 тиж 7тиж.	**Тема 3. Види емоцій та почуттів, характеристика окремих видів емоцій та почуттів**	Практичне заняття, опитування, презентація, групова робота, Аналіз наукових джерел		4 год	
16.10 7 тиж.	**Тема 3. Види емоцій та почуттів, характеристика окремих видів емоцій та почуттів** Характеристика	Лекція, презентація до лекції	1. Изард К. Психология эмоций / К. Изард. – СПб.: Питер, 2000. – С.103-425. 2. Ильин Е.П. Эмоции и чувства / Е.П. Ильин – СПб.: Питер, 2001. - С. 139-189; С.297-335. 3. Психологія : підруч. для студ. Вищ. Навч. Закл. / Т. Б. Партико, С.Л. Грабовська, А.О. Вовк та ін..; за аг. Ред.. Т.Б. Партико. – К. : ІнЮре, 2014. – С. 542-550. 4. Куттер П. Любовь, ненависть, зависть, ревность. Психоанализ страстей. — СПб., 1998.	2 год Завдання для групової роботи: проаналізуйте окремі види фундаментальних емоцій, таких як інтерес, радість, здивування, гнів,	Завдання до практичних занять 28.10 та 4.11

	окремих видів фундаментальних емоції (…продовження). Інтерес, радість, здивування, гнів, відраза, презирство, страх, сором, сум, провина. Предиктори емоцій; функціональне значення емоцій для виживання людського роду, для індивіда у процесі життєдіяльності. Імпресивна та експресивна складові емоційного реагування. Мімічні патерни вияву емоцій. Характеристика окремих видів почуттів.		5. Лабунская В. А. Опознание эмоциональных состояний по мимике // Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. — Л., 1978. — Вып. 4. — С. 40-46. 6. Фромм Э. Психология эмоциональных отношений // Исследование природы любви. – М., 1987.	відраза, презирство, страх, сором, сум, провина за нижче наведеною схемою та наведіть ПРИКЛАДИ переживання емоції з власного життя (або відомі вам приклади переживання емоцій з життя інших людей): Схема характеристики фундаментальної емоції: • Характеристики емоції; • Функціональне значення емоції; • Активатори емоції; • Мімічний патерн вираження емоції (експресія); • Фізіологічні прояви емоції; • Суб'єктивне переживання емоції (імпресія); • Взаємозв'язки емоції з іншими базовими емоціями. Дайте характеристику наступним почуттям: симпатія та антипатія, прив'язаність, дружба, любов та закоханість, заздрість, ревнощі, щастя	
8-9 тиж.	**Тема 3. Види емоцій та почуттів,**	Практичне заняття, опитування,		4 год	

	характеристика окремих видів емоцій та почуттів	презентація **Виконання контрольних тестових завдань Теми 1-3**			
30.10 9 тиж.	**Тема 4. Емоційні стани як форми переживання людини** Емоційний тон відчуттів. Настрій. Пристрасть. Екстаз. Афект. Поняття про фізіологічний та патологічний афект. Натхнення. Тривога. Апатія. Фрустрація. Агресія (афективна складова). Депресія. Підходи до вивчення депресії – біохімічний, біогенетичний, соціокультурний, когнітивний, біхевіоральний, психоаналітичний, теорія диференційних емоцій. Феномен емоційного вигорання. Емпатія. Стрес: ознаки та різновиди стресу, стадії стресу, критерії стресостійкості та напрями подолання	Лекція, презентація до лекції	1. Василюк Ф.Е. Психология переживаний: Анализ преодоления критических ситуаций. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – С. 31-48. 2. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб.: Питер, 2001. - С. 202-223. 3. Китаев-Смык Л.А. Психология стресса. – М.: Наука, 1983. – С. 21-44. 4. Лурия А.Р. Диагностика следов аффекта // Психология эмоций. Тексты / под ред. В. Вилюнас, Ю. Гиппенрейтер. - М.: Изд-во МГУ, 1993. – С. 241-247. 5. Немчин Т.А. Состояния нервно-психического напряжения. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1983. – С. 7-12; 24-48. 6. Психологія : підруч. для студ. Вищ. Навч. Закл. / Т. Б. Партико, С.Л. Грабовська, А.О. Вовк та ін..; за заг. Ред.. Т.Б. Партико. – К. : ІнЮре, 2014. – С.550-559. 7. Селье Г. Стресс без дистресса. – М., 1982. – С. 25-83. 8. Тарабрина Н.В., Лазебная Е.О. Синдром посттравматических стрессовых нарушенийб современное состояние проблемы // Психологический журнал. – 1992. - №2. – С. 14-29.	2 год Проаналізуйте та порівняйте відчуття та емоційний тон відчуттів. Наведіть приклади емоційного тону відчутів та емоційного тону вражень. Настрій як наслідок емоцій і як передбачення емоційних станів. Зв'язок настрою людини із мотиваційною сферою та діяльністю. Афекти та їх вплив на життєдіяльність людини. Гальмівна та дезорганізуюча роль афектів. Поняття про патологічний афективний стан. Вплив афектів на регуляцію наступної діяльності внаслідок утворення афективних слідів. Методи дослідження афективних станів: асоціативний експеримент К.Г. Юнга, методика моторних реакцій О.Р. Лурії. Явище афективного зараження. Поняття	Завдання до практичних занять 11.11 та 18.11

	стресу.			про стрес у біологічних та психологічних аспектах. Поняття про загальний адаптаційний синдром (Г. Сельє) та про психосоматичні ефекти емоційного стресу. Вплив стресу на діяльність людини. Хронічні стресові ситуації. Розкрийте суть феномену емоційного вигорання. Аналіз наукових джерел (групова робота) Практикум: діагностика домінуючого психічного стану за методикою «САН»; діагностика стану самотності за методикою рівня суб'єктивного відчуття самотності Д. Рассела, М. Фергюсонв, діагностика тривожності (за методикою Ч.Д. Спілбергера-Ю.Л. Ханіна). Аналіз та обговорення результатів дослідження. Ознайомлення з проективними методиками діагностики емоційних станів (методика	

				«неіснуюча тварина», метод кольорових виборів М. Люшера, малюнкова методика фрустрації С. Розенцвейга).	
10-11 тиж.	**Тема 4. Емоційні стани як форми переживання людини**	Практичне заняття, опитування, презентація, групова робота		4 год	
13.11 11 тиж.	**Тема 5. Індивідуальні відмінності та експресія емоцій. Вікові та статеві особливості емоційної сфери особистості** Емоційні характеристики людини: емоційна збудливість, емоційна чутливість, емоційна лабільність, емоційна стійкість, емоційний інтелект. Тенденції вікових змін емоційної сфери: емоційна сфера немовлят, емоційна сфера дошкільнят, емоційна сфера молодших школярів, емоційна сфера підлітків, емоційна сфера юнаків, вікова динаміка емоцій,	Лекція, презентація до лекції	1. Акиндинова И. А., Баканова А. А. Эмоциональное выгорание в профессиональной деятельности педагога : проявления и профилактика / И. А. Акиндинова, А. А. Баканова // Педагогические вести. – 2003. – № 5. – С. 34–42. 2. Андрух І. В. Фактори, що впливають на формування феномену «емоційного вигоряння» / І. В. Андрух // Проблеми екстремальної та кризової психології : збірник наукових праць. Вип. 12. частина 1. – Х. : НУЦЗУ. 2012. – С. 22–29. 3. Бойко В. В. Синдром «эмоционального выгорания» в профессиональном общении / Бойко В. В. – СПб. : Питер, 1999. – 105 с. 4. Василишина Т.В. Емпатійні здібності вчителів: психологічний аспект / Т.В. Василишина // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – № 4. – С. 37-38. 5. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. - 328 с. 6. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб.: Питер, 2001. - С. 224-240. 7. Психологія : підруч. для студ. Вищ. Навч. Закл. / Т. Б. Партико, С.Л. Грабовська, А.О. Вовк та ін..; за заг. Ред.. Т.Б. Партико. – К. : ІнЮре, 2014. – С.560-561.	2 год Назвіть емоційні характеристики людини, методи та методики дослідження емоційних характеристик. Роль емпатії у професіях педагога, психолога, медика та ін. Аналіз наукових статей з даної проблематики. Поняття про емоційний інтелект та його значення у життєдіяльності людини. Навести практичні приклади. Ознайомлення із методиками діагностики емоційного інтелекту (Тест Дж. Гілфорда, опитувальник Н. Холла). Проаналізувати емоційні типи особистості за Б.І. Додоновим та психологічні типи	Завдання до практичних занять 25.11 та 2.12

	емоційні особливості осіб похилого віку. Статеві відмінності емоційної сфери.			особистості за К.Г. Юнгом. Провести порівняльний аналіз. Охарактеризуйте особливості емоційного розвитку дитини (немовля, ранній дошкільний вік, шкільний, підлітковий, юнацький вік). Проаналізуйте вікову динаміку емоцій. Проаналізуйте статеву та гендерну специфіку емоційної сфери; наведіть приклади стереотипів щодо емоційної сфери та емоційної поведінки жінок та чоловіків.	
12-13 тиж.	**Тема 5. Індивідуальні відмінності та експресія емоцій. Вікові та статеві особливості емоційної сфери особистості**	Практичне заняття, опитування, презентація, групова робота		4 год	
27.11 13тиж.	**Тема 6. Загальне поняття про вольову діяльність** Загальне поняття про вольову діяльність. Функції волі (спонукальна, гальмівна). Історія вчень про волю: афективний підхід, інтелектуальний підхід, волюнтаризм,	Лекція, презентація до лекції	1. Иванников В.А. К сущности волевого поведения. // Психологический журнал. 1985. Т.6. №3. С.47-55. 2. Иванников В.А. //Психологические механизмы волевой регуляции. М.: МГУ, 1991. С.24-40. 3. Ильин Е.П. Психология воли. СПб, Питер, 2000. С.18-24, 28-32, 36-43. 4. Селиванов В.И. Волевая регуляция активности личности. //Психологический журнал. 1982. Т.3. №4 С.14-25. 5. Симонов П.В. Эмоциональный мозг. М.: Наука, 1981. С.160-168. 6. Макарушкина М.Л., Эйдман Е.В., Иванников В.А. Проблема воли в зарубежной психологии. //Вопросы психологии. 1988. №3.С.145-152.	2 год Розкрити зміст поняття воля та вольова діяльність.Історія вчень про волю: афективний підхід, інтелектуальний підхід, волюнтаризм, мотиваційний, регуляційний підходи. Проаналізувати волю як механізм подолання перешкод (за П.В.	Завдання до практичних занять 9.12 та 16.12

	мотиваційний, регуляційний підходи. Вольові дії людини, ознаки вольових дій (свідоме подолання перешкод на шляху до досягнення мети, ініціювання самою людиною, наявність конкуруючих мотивів, додатковий сенс дії, вольове зусилля). Етапи вольових дій: постановка мети, боротьба мотивів, прийняття рішення, виконання рішення. Психологічні механізми вольової регуляції: самодетермінації, самоініціації, самогальмуванню, самоконтролю, самомобілізації та самостимуляції.			Сімоновим). Проаналізувати волю як свідомий рівень регуляції поведінки і діяльності (за В.І. Селівановим). Проаналізувати волю як довільне створення спонуки до дії (за В.А. Іванніковим). Вольова регуляція поведінки (за Є.П. Ільїним.) Методи та методики дослідження волі.	
14-15 тиж.		Практичне заняття, опитування, презентація, Групова робота, Виконання контрольних тестових завдань		4 год	
11.12	**Тема 7. Вольові**	Лекція,	1. В.А. Воля: Миф или реальность. // Вестник МГУ.Серия 14. ПСИХОЛОГИЯ.	2 год	

15 тиж.	**якості особистості та їх розвиток** Базальні (первинні) вольові якості: енергійність, терплячість, витримка, сміливість. Системні (вторинні) вольові якості: цілеспрямованість, наполегливість, принциповість, самостійність, ініціативність, рішучість, організованість. Параметри оцінювання вольових якостей особистості (сила, стійкість, широта та спрямованність). Сила волі. Розвиток сили волі. Шляхи формування різних вольових якостей. Методи дослідження афективної сфери.	презентація до лекції	- 93. №2. С .-70-73. 2. Иванников В.А. . Эйдман Е.В. Структура волевых качеств по данным самооценки. //Психологический журнал. 1990. Т.11-№3. С.39-49. 3. Ильин Е.П. Психология воли. СПб.: Питер, 2000. С.44-47, 88-213. 4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. М.: Педагогика, 1989. Т.2. Гл. Воля.	Проаналізувати базальні (первинні) та системні (вторинні) вольові якості. Шляхи формування різних вольових якостей. Вивчення проблематики значення вольових якостей у життєдіяльності людини, зв'язок вольових якостей з іншими особистісними властивостями.	
16 тиж		Практичне заняття		2 год. Підсумковий тестовий контроль 2	